

Arhiva C.C. al P.C.R.: fonduri și colecții nou intrate în circuitul științific

CAMELIA MORARU
CONSTANTIN MORARU

Evoluția istorică a mișcării comuniste în perioada interbelică poate fi aprofundată și prin cercetarea fondurilor și colecțiilor din fosta Arhivă a C.C. al P.C.R., prezentate de Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale – Serviciul Arhive Contemporane, la Sala de studiu a Arhivelor Naționale.

Enumerarea celor 55 de fonduri și colecții, ce însumează 1905 u.a., are menirea de a demonstra atenta preocupare a instituției deținătoare – fosta Arhivă a C.C. al P.C.R. – de a justifica activitatea mișcării muncitorești și comuniste de la 1893 până în anul 1953, în cazul de față.

Nr. crt.	Denumirea fondului/colecției	Anii extremi	Nr. rolă
1	2	3	4
1	Comitetul Regional Bucovina al P.C.R.	1921-1944	112-113
2	Comitetul Democrat al Populației Albaneze din România	1945-1953	1383-1384
3	Comitetul Regional Prahova al P.C.R.	1922-1944	119-120
4	Organizații Social-Democrate din Timișoara și Brașov	1893-1918	371
5	Asociația „Prietenii presei proletare”	1929-1934	466
6	Asociația „Prietenii naturii”	1921-1924	466
7	Blocul pentru lătinirea Traiului	1932	466
8	Comitetul Național pentru Pace din România	1936-1939	467
9	Mișcarea Sindicală din Basarabia	1920-1940	301-303
10	Comitetul Regional Banat al U.T.C. din România	1923-1945	137-138
11	Comitetul Regional Brașov al U.T.C. din România	1924-1943	139-140
12	Comitetul Regional Bucovina al U.T.C. din România	1922-1936	141-142
13	Comitetul Regional Basarabia al U.T.C. din România	1920-1942	143-144

14	Comitetul Regional Dunărea de Jos al U.T.C. din România	1924-1940	145-146
15	Comitetul Regional Oltenia al U.T.C. din România	1932-1944	151-152
16	Comitetul Regional Prahova al U.T.C. din România	1929-1943	153-154
17	Comitetul Regional Muntenia al Ajutorului Roșu din România	1924-1936	167-168
18	Comitetul Regional Bucovina al Ajutorului Roșu din România	1931-1939	173-174
19	Comitetul Regional Dunărea de Jos al Ajutorului Roșu din România	1930-1935	177-178
20	Comitetul Regional Dobrogea al Ajutorului Roșu din România	1932-1936	179-180
21	Comitetul Regional Prahova al Ajutorului Roșu din România	1927-1934	183-184
22	Uniunile muncitorești din ramurile metalurgiei, petrolului și industriei chimice	1919-1940	360-362
23	Uniunea muncitorilor din industria textilă, îmbrăcăminte și pielărie	1920-1940	389-390
24	Uniunea muncitorilor de la fabricile de tutun și chibrituri	1929-1932	467
25	Asociația invalizilor, văduvelor și orfanilor din România	1918-1937	467
26	Asociația contra brutalităților	1935-1936	468
27	Comitetul Regional Muntenia al Blocului Muncitoresc-Țărănesc	1926-1933	322-323
28	Comitetul Regional Dunărea de Jos al Blocului Muncitoresc-Țărănesc	1925-1933	326-327
29	Comitetul Regional Valea Jiului al Blocului Muncitoresc Țărănesc	1928-1931	340-341
30	Comitetul Regional Brașov al Blocului Muncitoresc-Țărănesc	1926-1932	342-343
31	Liga contra teroarei	1926-1936	468
32	Liga contra cametei	1930-1938	469
33	Asociația împotriva scumpetei	1932-1935	469
34	Institutul Muncitoresc pentru Sport și Educație din România	1926-1937	469
35	Asociația de Ajutor Reciproc „Munca”	1911-1931	469
36	Cercul Umanitarist	1923	469
37	Cercuri de studii culturale și sportive democratice	1919-1943	419-420

38	Comitetul Național Român al Tineretului Antifascist	1933-1937	469
39	Partidul Socialist - gruparea Popovici	1933-1938	421-422
40	Uniunea de Repatriere Ruso-Ucrainiană din România	1925	470.
41	Uniunea Tineretului Socialist Unitar	1933-1937	442
42	Liga chiriașilor	1923-1926	470
43	Societatea „Mina și Pădurea” a lucrătorilor mecanici din România	1913, 1931-1932	470
44	Sindicatul Artiștilor Dramatici și Lirici din România	1932	470
45	Uniunea Farmaciștilor Neproprietari din România	1932	470
46	Federația Țăranilor din România	1935-1936	470
47	Sindicatul Național al Muncitorilor și Micilor Slujbași C.F.R.	1919-1922	470
48	Uniunea Sindicatelor și Grupărilor Sindicale ale Muncitorilor C.F.R. și Asimilaților de Transport pe Apă și pe Uscat din România	1910-1923	471
49	Asociația Profesională C.F.R. „Mișcare a Personalului Exterior de Mișcare”	1929-1934	473
50	Asociația Generală a Absolvenților de la Școlile Profesionale de Elevi Meseriași C.F.R. din România	1934-1936	473
51	Asociația Profesională „Cercul focarilor” a Fochiștilor și Viitorilor Conducători de Locomotivă C.F.R. din România	1925-1939	473
52	Asociația Lucrătorilor din Depourile C.F.R. „Depoul”.	1928-1939	473
53	„Locomotiva” pentru Ajutor în Caz de Boală și Deces	1936-1940	473
54	Asociația Generală a Pensionarilor și Pensionarelor „Casei Muncii C.F.R.”	1930-1938	473
55	Gruparea „Reacțiunea”, Asociație Profesională a Salariaților de Toate Categoriile C.F.R.		473

Fondurile și colecțiile au fost preluate de Arhivele Naționale de la Ministerul Apărării Naționale, sunt microfilmate și au evidențele întocmite de instituția deținătoare anterior anului 1989 – Arhiva C.C. al P.C.R.

Împreună cu aceste 55 de fonduri și colecții din fosta Arhivă a C.C. al P.C.R., pregătite pentru studiu în anul 2005, în anul 2006, Serviciul Arhive Contemporane își propune să prezinte cercetătorilor de la Sala de studiu a Arhivelor Naționale încă un fond și o colecție din fosta Arhivă a C.C. al P.C.R.:

- Colecția *Gheorghe Gheorghiu-Dej (1901- 1965)*;
- Fondul *Comitetul Democrat Evreiesc (1945-1953)*

și partea structurală *Secția Organizatorică* a fondului C.C. al P.C.R. (1921-1975).

Colecția Gheorghe Gheorghiu-Dej cuprinde documente de la 1901, anul nașterii lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, până în anul 1965, anul morții acestuia.

Aspectele privind viața privată și de partid a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej pentru perioada 1901-1944 (foaia matricolă privind absolvirea clasei a IV-a primară – anul școlar 1914-1915; Registrul catalog al Școlii Primare de Băieți nr. 2 din comuna Bârlad; Note și referate ale Siguranței; Procese-verbale de cercetare; cărți poștale, scrisori din închisori; ordonanțe ale Penitenciarului Doftana) predomină în prima parte a inventarului. După 23 august 1944, activitatea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej este total schimbată. P.C.R. intrând nu numai în legalitate, ci acaparând și puterea, Gheorghiu-Dej a ocupat importante funcții de partid și de stat:

- membru al C.C. al P.M.R. și al Biroului Politic (21 octombrie 1945-19 martie 1965);

- prim-secretar al C.C. al P.M.R. (21 octombrie 1945-1 aprilie 1954 și 1 octombrie 1955-19 martie 1965);

- membru în Biroul Organizatoric al C.C. al P.M.R. (1950-1952);

- deputat de București (19 noiembrie 1946-19 martie 1965);

- ministru secretar de Stat la Departamentul Comunicațiilor (4 noiembrie 1944-28 februarie 1945) și la Departamentul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice (6 martie 1945-29 noiembrie 1946);

- președinte al Consiliului Superior al Economiei Naționale (24 noiembrie 1945-1 iulie 1948);

- ministru secretar de Stat la Ministerul Economiei Naționale (29 noiembrie 1946-30 decembrie 1947);

- ministru al Industriei și Comerțului (30 decembrie 1947-13 aprilie 1948);

- președinte al Comisiei de Redresare Economică și Stabilizare Monetară (13 aprilie 1948-1 iulie 1948);

- președinte al Comitetului de Stat al Planificării (9 iulie 1948-22 aprilie 1949);

- primul vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (13 aprilie 1948-2 iunie 1952);

- președinte al Consiliului de Miniștri (2 iunie 1952 - 3 octombrie 1955);

- membru al Prezidiului M.A.N. (3 octombrie 1955-21 martie 1961);

- președinte al Consiliului de Stat (21 martie 1961-19 martie 1965).

Lui Gheorghe Gheorghiu-Dej i-au fost conferite distincțiile: „Coroana României” (7 august 1945), „Erou al Muncii Socialiste” (6 noiembrie 1951 și 8 noiembrie 1961).

Colecția are 911 u.a. și nu este microfilmată.

Fondul *Comitetul Democrat Evreiesc (1945-1953)*

Comitetul Democrat Evreiesc a luat ființă la 7 iunie 1945, funcționând până la 20 martie 1953, când s-a hotărât autodizolvarea organizației.

Fondul are 50 de u.a. și este ordonat cronologic-structural. Este microfilmata și poate fi cercetat prin intermediul Sălii de studiu a Arhivelor Naționale.

În cadrul fondului predomină procesele-verbale ale ședințelor Biroului Provizoriu, Comitetului Activ, Prezidiului, Grupului de Partid, Comisiei de Cenzori, rapoartele de activitate ale acestora, planurile de muncă, rapoartele instructorilor C.C. al Comitetului Democrat Evreiesc, oferind o imagine de ansamblu a activității creatorului (Comitetul Democrat Evreiesc).

O dată cu instaurarea regimului comunist în România, Partidul Comunist Român, urmând exemplul bolșevicilor ruși, s-a preocupat de munca pe care o considera cea mai importantă și cea mai urgentă: înlocuirea societății capitaliste, considerată purtătoarea tuturor relelor, cu o societate nouă, înzestrată cu toate virtuțile exaltate de ideologia comunistă și în care se investeau toate speranțele.

Pentru îndeplinirea acestui țel era nevoie de o structură organizatorică bine definită și ierarhizată.

În cadrul aparatului Comitetului Central al Partidului Comunist Român, secțiile Comitetului Central au ocupat un rol important, atât în selecționarea și repartizarea cadrelor, cât și în controlul executării hotărârilor partidului și guvernului în domeniul lor de activitate.

Fiind părți constitutive ale aparatului Comitetului Central al Partidului Comunist Român, secțiile nu aveau dreptul de a da directive, în afara cazurilor când primeau însărcinarea, din partea Comitetului Central, de a da indicații cu caracter de directive în problemele ce intrau în atribuțiile lor.

Secția Organelor Conducătoare de Partid, Sindicale și de U.T.M., denumită pe scurt și *Secția Organizatorică* avea în atribuții selecționarea și repartizarea cadrelor din nomenclatura Comitetului Central pentru organele conducătoare de partid, sindicale, ale Uniunii Tineretului Comunist, ale Sfaturilor Populare și pentru celelalte organizații de masă, cât și controlul aplicării hotărârilor Comitetului Central al Partidului Comunist Român, în domeniul muncii organizatorice, de către organele și organizațiile de partid, sindicale, de U.T.C. și de celelalte organizații de masă.

Secția Organizatorică avea următoarele sectoare:

- a) Sectorul Carnetului de Partid
- b) Sectorul Chestiunilor Statutare
- c) Sectorul Pregătirii și Perfecționării cadrelor de partid, sindicale și de U.T.C.
- d) Sectorul Organelor Sindicale
- e) Sectorul Organelor de U.T.C.

- f) Sectorul Sfaturilor Populare
- g) Sectorul Documentării de Partid
- h) Sectorul Organizațiilor de Masă
- i) Sectorul Evidenței Cadrelor.

În cadrul Secției funcționa și Corpul Inspectorilor Comitetului Central. Secția având, la rândul său, un grup de instructori și un Secretariat tehnic.

Secția Organelor Conducătoare de Partid, Sindicale și de U.T.C. se ocupa și de Școala de Partid „Ștefan Gheorghiu”. Secția controla executarea hotărârilor partidului de către Comisia de Stat pentru aplicarea Legii Sfaturilor Populare și Departamentul pentru problemele naționalităților conlocuitoare.

Secția se ocupa cu selecționarea și repartizarea cadrelor și controla, totodată, aplicarea hotărârilor partidului de către următoarele formațiuni:

- Confederația Generală a Muncii (C.G.M.)
- Uniunea Tineretului Comunist (U.T.C.)
- Uniunea Femeilor Democrate din România (U.F.D.R.)
- Frontul Plugarilor
- Uniunea Populară Maghiară
- Comitetul Antifascist German
- Comitetul Democrat Evreiesc
- Comitetul Democrat pentru Populația Rusă și Ucraineană
- Comitetul Democrat Bulgar
- Comitetul Democrat Grec
- Comitetul Democrat Albanez
- Comitetul Democrat Armean.

Sectoarele din cadrul *Secției Organelor Conducătoare de Partid, Sindicale și de U.T.C.* aveau următoarele atribuții:

1. Sectorul **Carnetului de Partid** – se ocupa cu tipărirea și eliberarea fișelor, formularelor și carnetelor de membru și de candidat. Sectorul păstra și ținea evidența tuturor fișelor și carnetelor emise.

Verifica activitatea comitetelor de partid regionale în ce privește respectarea și aplicarea instrucțiunilor Comitetului Central cu privire la eliberarea, păstrarea evidenței și înregistrarea carnetelor de membru.

2. Sectorul **Chestiunilor Statutare** controla respectarea prevederilor statutare privind viața internă de partid.

Întocmea periodic, pentru Comitetul Central, lucrări statistice asupra compoziției partidului și organelor de conducere.

3. Sectorul **Pregătirii și Perfecționării Cadrelor de Partid, Sindicale și de U.T.C.** se ocupa cu controlul executării hotărârilor partidului în domeniul pregătirii și perfecționării cadrelor de partid, sindicale și de U.T.C.

Sectorul se ocupa de școlile medii de 6 luni, de școlile de 3 luni, de cursurile activului de partid de la sate și de seminariile cu cadrele de partid.

4. Sectorul **Organelor Sindicale** avea ca atribuții selecționarea și repartizarea cadrelor Confederației Generale a Muncii, care intrau în nomenclatura C.C. De asemenea, controla modul cum organele de partid și sindicale aplicau hotărârile Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la munca sindicală.

5. Sectorul **Organelor de U.T.C.** se ocupa cu selecționarea și repartizarea cadrelor U.T.C., care intrau în nomenclatura Comitetului Central.

6. Sectorul **Sfaturilor Populare** controla aplicarea hotărârilor partidului și guvernului de către sfaturile populare și se ocupa de selecționarea și repartizarea cadrelor în acest domeniu.

7. Sectorul **Documentării de Partid**, pe baza materialului informativ primit de la comitetele regionale, întocmea lucrări pentru informarea conducerii partidului asupra îndeplinirii hotărârilor partidului și ale guvernului de către organizațiile de partid, organizațiile de masă și organele de stat asupra stării de spirit, precum și a diferitelor probleme ce preocupau membrii de partid și populația locală.

8. Sectorul **Organizațiilor de Masă** se ocupa cu selecționarea și repartizarea cadrelor organizațiilor de masă ce intrau în nomenclatura Secției și controla modul în care se aplicau hotărârile Comitetului Central al Partidului Comunist Român.

9. Sectorul **Evidenței Cadrelor** deținea dosarele de partid ale unor cadre de conducere, care făceau parte din nomenclatura Comitetului Central.

10. Inspectorii **Comitetului Central** se ocupau fiecare cu un număr de regiuni. Controlau modul cum organele de partid aplicau hotărârile partidului. Fiecare inspector este ajutat în munca sa de un număr de instructori ai Secției.

Din însărcinarea Comitetului Central inspectorii studiau pe teren diferite aspecte ale vieții de partid, de Stat și economice pregătind material pentru hotărâri ale Comitetului Central.

11. **Grupul de instructori** controla munca de ansamblu a organelor conducătoare de partid în regiunile de care se ocupa fiecare, fără a se substitui altor secții ale C.C.

Instructorii aveau ca atribuții, de asemenea, selecționarea cadrelor de partid și de U.T.C., ale Sfaturilor Populare și ale celorlalte organizații de masă, în limitele părții de nomenclatură a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român de care se ocupa Secția Organelor Conducătoare de Partid, Sindicale și de U.T.M. din regiunile care le erau repartizate.

Prezentarea detaliată, pe sectoare și atribuții ale acestora, conturează complexitatea și diversitatea atribuțiilor Secției Organizatorice, controlul atent exercitat de partidul-stat asupra problemelor organizatorice și statute cu care se confrunta partidul.

Partea structurală a fondului *Comitetul Central al Partidului Comunist Român, Secția Organizatorică*, contribuie, alături de celelalte părți structurale, prezentate deja la Sala de studiu a Arhivelor Naționale: *Secția Cancelarie, Secția Economică, Secția Relații Externe, Secția Gospodăria de Partid și Secția Agrară*, la descifrarea caracterului regimului comunist, structurile partidului reprezentând, în fapt, organele decizionale ale statului.

Résumé

Les Archives Nationales de Roumanie continuent l'inventoriage et la description archivistique des archives du PCR, en rendant communicables 55 fonds et collections (partie des archives historiques du mouvement ouvrier en Roumanie), une collection photographique concernant la vie du leader communiste Gheorghe Gheorghiu-Dej (1901-1965), le fonds archivistique du Comité Démocrate Juif (1945-1953), la section des Organismes Dirigeantes du Parti, des Syndicats et de la Jeunesse Communiste (1921-1975). Les auteurs font une brève description du contenu des archives, une biographie de Gheorghe Gheorghiu-Dej et un exposé sur les attributions de la section du PCR ayant comme domaine d'activité le contrôle de la nomenclatura (Section Organisationnelle).